

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

У статті розглянуто світовий досвід у сфері недержавного пенсійного страхування, ефективне використання якого сприятиме позитивному економічному ефекту та розв'язанню проблеми зростаючого навантаження на бюджет під впливом економічних та демографічних чинників.

Ключові слова: пенсійна система, недержавне пенсійне страхування, недержавний пенсійний фонд, приватне страхування, добровільне страхування, накопичувальне страхування.

A. Y. STOPCHAK
Khmelnitsky National University

WORLD EXPERIENCE OF PRIVATE PENSION INSURANCE

Purpose of this article is to study the characteristics of the operation of private pension schemes in other countries and identify opportunities for the application of international experience in Ukraine. Main features of pension abroad is: coexistence of public and private pension systems that complement each other and provide an adequate level of benefits to citizens after retirement; control over the activities of non-state pension funds from the state; at voluntary investing its own funds in private pension funds in most of the established tax incentives; low rates of asset management for management companies. When creating a funded system should be possible to push the boundaries of investing in foreign financial assets. Pension funds that serve the storage level to be chosen on a competitive basis. Increasing public confidence will also help publicizing the real owners of pension funds and other financial intermediaries.

Keywords: pension system, private pension insurance, pension fund, private insurance, voluntary insurance, endowment insurance.

Вступ

Підвищення частки населення пенсійного віку, зростання пенсійних виплат призводить до підвищення соціального навантаження на державний бюджет та створює соціально-економічні проблеми багатьох країн. Згідно соціально-демографічній статистиці, в період з 2005-го по 2030 року пенсійного віку досягнуть люди післявоєнного покоління, на яке припав бум народжуваності. До того ж досить ясно проявляються загальноєвропейські тенденції зниження народжуваності і збільшення тривалості життя. Якщо сьогодні особи старше 65 років становлять 16% населення Європи, то згідно з останнім демографічним прогнозом ООН, до 2030 року їх частка зросте приблизно до 25%, а до 2050 року – до 28%. В даний час в Європі на одну людину старше 65 років припадає більше 4 чоловік працездатного віку. До 2050 року цей показник впаде до 2,4 особи у Великобританії і до 2,3 – у Франції. Найбільшу небезпеку демографічні проблеми представляють для Німеччини та Італії. У цих країнах, за оцінками експертів ООН, до 2050 року на одного пенсіонера будуть припадати, відповідно, 2 і 1,5 людини працездатного віку [3]. У зв'язку з цим поряд із державними пенсійними фондами з'являються недержавні (НПФ), котрі вже давно успішно функціонують у зарубіжних країнах.

Процес реформування пенсійних систем у більшості розвинених країн розпочався у другій половині 1990-х рр. За недавніми підрахунками, у світі сьогодні створено та функціонує понад 250 різноманітних пенсійних систем з унікальним поєднанням елементів розподільної та накопичувальної моделей. Однак можна констатувати, що більшість країн обрали шлях реформування за одним з наступних напрямів: збереження державної розподільної системи в більш удосконаленому вигляді з одночасним стимулюванням розвитку добровільних приватних пенсійних програм; упровадження багаторівневої розподільної та накопичувальної пенсійної схеми, фінансування з різних джерел; перехід до повного впровадження накопичувальної системи. У країнах із ринковою економікою поширені три основні інститути пенсійного забезпечення: державна соціальна допомога, обов'язкове державне страхування та добровільне пенсійне страхування. Поєднання цих складових дозволяє створювати різноманітні комбінації моделей пенсійних систем. З метою підвищення надійності страхування та мінімізації різноманітних ризиків важливо включити у пенсійну систему усіх трьох складових. Недержавне пенсійне страхування дозволяє забезпечити індивідуалізацію страхування, базуючись на принципі накопичення. Тому вивчення та використання зарубіжного досвіду недержавного пенсійного страхування є актуальним.

Вивчення системи недержавного пенсійного страхування займаються відомі вітчизняні вчені: В. Геєць, Б. Зайчук, Е. Лібанова, Л. Лісогор, О. Макарова, Б. Надточій, А. Нечай, В. Новіков, М. Папієв, І. Сахань, В. Яценко. Однак, в сучасних умовах дослідження особливостей функціонування окремих сегментів системи недержавного пенсійного забезпечення як закордоном, так і в Україні, визначення напрямів його розвитку залишається актуальним.

Таким чином, метою статті є дослідження особливостей функціонування систем недержавного

пенсійного забезпечення в інших країнах та визначення можливостей застосування світового досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу

Рівнем пенсії, який дозволить зберегти досягнутий рівень життя при виході на пенсію є 60-80% від заробітної плати. Однак, жодна державна система серед світових економік не здатна забезпечити такі високу рівні пенсійного заміщення. В Україні рівень коефіцієнта пенсійного заміщення складає 45–46% (у 2014 році розмір середньої пенсії – 1526,1 грн, а середньої зарплати – 3395 грн за січень-липень). Для солідарної складової пенсійної системи – це доволі значний показник, однак недостатній для формування достойної пенсії працюючому населенню. Навіть у тому випадку, коли індивідуальні коефіцієнти заміщення працівників з низьким рівнем заробітної плати лише за рахунок мінімальних соціальних гарантій, то для працівників із середнім рівнем система пенсійного забезпечення є ще недосконалою.

Тому важливим елементом пенсійної системи є недержавне пенсійне страхування. Саме ця частина пенсійної системи країн із розвинутою економікою складає основу пенсійних доходів населення. У країнах ОЕСР через систему недержавного пенсійного страхування забезпечується від 30 до 60% коефіцієнта заміщення. Накопичувальна пенсійна система позбавлена впливу демографічного фактора, надає свободу вибору її учасникам і забезпечує диференціацію розмірів пенсії залежно від заробітної плати та ефективності використання накопичень.

Крім того, недержавні пенсійні фонди, як елемент соціальної сфери, впливає як безпосередньо на соціальні процеси, так і на функціонування економічної сфери, передусім шляхом використання власного інвестиційного потенціалу. У країнах із розвинутою економікою недержавні пенсійні фонди є важливими учасниками інвестиційного процесу, оскільки вони надають економіці значний інвестиційний ресурс на довгостроковій основі. Найефективнішими напрямками використання пенсійних активів вважаються проекти у житловому будівництві, капіталомістких інфраструктурних секторах. Залучення на фінансові ринки коштів інституційних інвесторів, серед яких найважливішими є саме пенсійні фонди, дозволяє сформуванню стійкий процес економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності галузей народного господарства. У багатьох країнах світу недержавні пенсійні фонди акумулюють значні фінансові ресурси, інвестування яких дозволяє розв'язати масштабні завдання у економічній та соціальній сферах.

Як свідчить світовий досвід, недержавні пенсійні фонди відіграють значну роль також з точки зору забезпечення стійкого функціонування фінансових ринків. Зростання активів інституційних інвесторів сприяє збільшенню пропозиції довгострокових коштів та заміні ними короткострокових джерел, крім того, знижуються ринкові ризики інвестування. Кошти недержавних пенсійних фондів, які найменш чутливі до змін ринкової поведінки, мають здатність підвищити стабільність фінансових ринків та знижувати їх чутливість до зовнішньої кон'юнктури. Таким чином, подальший розвиток системи недержавного пенсійного страхування є вельми актуальним. Однак, необхідною передумовою ефективності використання світового досвіду є стійке економічне зростання та стимулювання шляхом запровадження податкових пільг.

У країнах із розвиненими фінансовими ринками недержавне пенсійне страхування має велике значення, адже обсяг активів недержавних фондів з орієнтацією на приватних вкладників складає 10–20 % ВВП, а частка домогосподарств із заощадженнями у і різних формах колективного інвестування – 50%.

В Україні недержавне пенсійне забезпечення забезпечується діяльністю фінансових посередників на фінансовому ринку. Серед цих фінансових посередників: недержавні пенсійні фонди, виключним видом діяльності котрих є недержавне пенсійне забезпечення учасників фонду; страхові організації, які укладають договори довірчої пенсії, страхування ризиків настання інвалідності або смерті; банківські установи, які укладають договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків.

Обсяг активів НПВ України у період з кінця 2005 р. до початку 2014 р. зріс з 137,4 млн грн до 2 089,8 млн грн, тобто більше, ніж у 15 разів (табл. 1), число вкладників фізичних осіб зросло з 28,4 тис. осіб до 47,7 тис. (на 168%), а 1098 юридичних осіб – з 1,1 тис. до 2,4 тис. осіб (у 2,18 разу).

Таблиця 1

Основні показники діяльності НПФ в Україні [1]

Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Темп прир., %
Кількість учасників, тис. осіб	88,4	193,3	278,7	482	497	569	584,2	594,6	584,8	5,62
Сума пенсійних внесків, млн грн.	36,5	115,2	234,4	582,9	754,6	925,4	1060	1102,0	1313,7	34,99
Сума виплат, млн грн.	1,7	4,0	9,0	27,3	90,1	158,2	229,4	208,9	251,9	147,18
Вартість активів, млн грн.	46,2	137,4	280,6	612,2	857,9	1144,3	1371,7	1386,9	1660,1	34,93

Сегмент недержавного страхування є досить динамічним. Про це свідчать темпи зростання чисельності учасників, кількості недержавних пенсійних фондів та їх активів. Не зважаючи на те, що

кількість учасників НПФ значно збільшилась, охоплення недержавним пенсійним страхуванням населення залишається незначним – 0,18% всього населення, або 4% працюючого населення. Для того щоб оцінити можливості та виявити напрями розвитку національної системи недержавного пенсійного забезпечення, необхідно проаналізувати системи недержавного пенсійного забезпечення в розвинених країнах світу.

Недержавне пенсійне страхування у Німеччині має добровільний характер. Регулювання здійснюється спеціальним законодавством у таких організаційно-правових формах: пенсійна система підприємств, де пенсійні активи не відокремлюються від власних коштів; та система, де пенсійні активи не відокремлюються від власних коштів підприємств, а управління покладено на самостійну пенсійну організацію або страхову компанію. Через те, що пенсійне страхування відбувається на рівні окремої організації, встановлюється залежність розміру пенсії від строку роботи у компанії. Внески за страхуванням життя більше, ніж 8 років виключається із сукупного оподаткованого доходу.

Добровільне виробниче страхування засноване на тому, що підприємство доручає банку, страховому або фондовому суспільству накопичувати внески, що перераховуються роботодавцем в розмірі частини заробітної плати, обговореному з працівником. Приватне страхування передбачає внесення приватною особою за самого себе засобів на формування майбутньої пенсії. Крім того, на 100 одиниць добровільного внеску працівниками надбавка держави становить 15% [3].

Популярність приватного страхування в Німеччині постійно зростає, в ньому беруть участь всі соціальні групи. Справа в тому, що німці довіряють банкам і їм подобається незалежність від соціальних програм уряду. Сума відрахувань справа виключно самого платника. Договір пенсійного страхування укладається безпосередньо з банком. Виплати можуть здійснюватися як з дня досягнення пенсійного віку довічно, так і впродовж обумовленого договором періоду. Частина виплат можна заповідати членам сім'ї. При приватному страхуванні всі грошові вкладення повертаються з відсотками [2]. Кредитні організації розробляють і пропонують роботодавцям і приватним особам різні накопичувальні програми. Працівник може приєднатися до програми роботодавця або безпосередньо брати участь в капіталі підприємства. Всі банки мають недержавні пенсійні фонди.

Швеція є однією з перших держав, котрі досягли найбільшого успіху в процесі реформування своєї пенсійної системи, використовуючи принципи, які застосовуються у накопичувальній моделі. У Швеції широке поширення отримали добровільні недержавні професійні пенсійні системи та індивідуальні добровільні накопичувальні пенсійні схеми [4]. Професійні пенсійні системи регулюються колективним договором між працівником і роботодавцем. Вони охоплюють близько 90% працівників і забезпечують додаткову недержавну пенсію, складову в середньому 10% "останньої заробітної плати" [4]. Великою популярністю користуються також індивідуальні добровільні накопичувальні пенсійні схеми. Індивідуальність виявляється в тому, що кожен клієнт може вибрати для себе фонд, пенсійні схеми та програми інвестицій якого найбільшою мірою відповідають його інтересам і перевагам. Крім того, уряд заохочує і ініціативу громадян з накопичення пенсій на особистих рахунках, надаючи в цьому випадку податкові пільги.

Обов'язкове накопичувальне пенсійне страхування було введено в Угорщині в 1998 році після трирічної боротьби між профспілками, міністерством фінансів і міністерством праці. По-перше, учасники системи старше 30 років мають право тримати накопичувальну частину своїх відрахувань у державному пенсійному фонді. По-друге, змішана пенсійна система не вкоренилася в суспільній свідомості і вже зазнала суттєвої корекції, яка підриває фінансову стабільність.

В Угорщині у системі обов'язкового пенсійного страхування працівник має право вибирати: залишитися у державній пенсійній системі чи накопичувати заощадження у недержавному пенсійному фонді. У разі, якщо працівник залишається в державній пенсійній системі, всі внески йдуть до державного пенсійного фонду. Система обов'язкова для нових працівників, а люди у віці до 47 років могли приєднатися до неї. Однак, Конституційний Суд зняв обмеження максимального віку, а також обов'язковість нової системи для молоді. З 2002 року розмір внесків до накопичувальні фонди передбачалося збільшити до 8%, але замість цього була знижено податкове навантаження на підприємства, а внески до накопичувальній системі збільшені не були. Нарешті, працівники, добровільно приєдналися до накопичувальній системі, отримали право повернутися в державну систему. Навіть за цих умов 85% учасників, що мали право вибору, перейшли в приватні управляючі компанії добровільно, і всього 1,5% скористалося правом повернення у державну пенсійну систему. Необхідно відзначити, що з початку 1990-х в Угорщині розвинулася індустрія добровільних НПФ. Зараз в них близько мільйона вкладників. З введенням обов'язкових накопичень, податкові пільги для вкладень в НПФ були сильно урізані, так що загальний ефект на накопичення був швидше негативний. Так як внески по добровільному страхуванню зменшилися [2].

Особливістю Угорщини є те, що пенсійні фонди є кооперативами або товариствами взаємного страхування і, як наслідок цього, не зобов'язані мати власний капітал, і можуть бути засновані практично ким завгодно. Роботодавець переводить внески безпосередньо в пенсійний фонд. Управитель не несе відповідальності за погані результати інвестицій, будь-які жорсткі санкції відсутні. Фонди управляються виборними радами від вкладників і наймають керуючі компанії, контрольовані єдиним регулятором фінансових інститутів держави. Для обмеження ризиків фонди зобов'язані тримати не менше 10% від

активів в безризикових цінних паперах, вкладення в зарубіжні активи обмежені 30%, з них не більше 10% у ринки, до 50% в акції. Однак малі розміри фондів і вузькість ринку призводить до того, що до цих пір 87% активів перебуває в державних цінних паперах. Регулятор контролює здатність фондів виплачувати пенсії в режимі анuitету, але механізм санкцій у разі недофінансування відсутній [2].

Ключова проблема угорської пенсійної системи – катастрофічна демографічна ситуація (низька народжуваність, зростаюча тривалість життя, низька міграція в країну). Розрахунки ОЕСР передбачають зростаючий дефіцит пенсійної системи починаючи з 2010 року, з катастрофічним ростом дефіциту до 2030–2040 рр. В цьому випадку проблематичні і виплати, і обслуговування державного боргу. Інша проблема – фактично паралельне існування двох пенсійних систем ("старої" і частково "накопичувальної"), що збільшує адміністративні витрати. Нарешті, нинішній рівень внесків недостатній для забезпечення виплат при наближенні економічного зростання та інфляції до європейського стандарту [4].

В Казахстані діє трирівнева система захисту пенсійних накопичень:

- державна гарантія збереження обов'язкових пенсійних внесків до накопичувальних пенсійних фондів, розмір гарантії - фактично внесені обов'язкові пенсійні внески з урахуванням рівня інфляції на момент набуття права на пенсійні виплати;
- гарантія пенсійних фондів та організацій, які здійснюють управління пенсійними активами;
- права вкладників захищені наданою їм можливістю самостійно здійснювати страхування своїх накопичень і створювати системи колективного страхування пенсійних активів.

Рахунки вкладників веде банк-кастодіан (юридична особа, наділена функціями зберігання грошових коштів і цінних паперів). Законом допускається афільованість керуючої компанії та пенсійного фонду (останнім часом деякі НПФ самі управляють своїми активами), але банк-кастодіан обов'язково повинен бути незалежним. Всі перераховані види діяльності ліцензовані [4].

Число учасників накопичувальної пенсійної системи за даними на 2004 рік 82% економічно активного населення країни.

Крім обов'язкового накопичувального пенсійного страхування в республіці створено професійний пенсійне забезпечення для працівників, зайнятих на виробництвах з особливо небезпечними умовами праці, введено додаткове добровільне пенсійне забезпечення. Пенсійні внески сплачуються роботодавцем, при цьому роботодавець отримує податкові пільги.

Пенсійне забезпечення в США характеризується наявністю різних за методами мобілізації та використання пенсійних ресурсів, джерел фінансування та умовам пенсійних виплат, принципам дії систем. Найважливіша роль в їх створенні і розвитку належить діяльності держави щодо встановлення порядку функціонування прав і обов'язків учасників, контролю за їх виконанням, по стимулюванню установи добровільних пенсійних планів і контролю за діяльністю пенсійних фондів.

Модель пенсійної системи США ґрунтується переважно на особистому пенсійному страхуванні населення, в країні функціонують як державні так і приватні пенсійні системи. В США широке розповсюдження отримали персональні пенсійні рахунки – IRA (individual retirement account). IRA відкриваються у страховій компанії із щорічним внеском у 2 тис. дол., кошти з рахунку не можуть зніматись до досягнення застрахованою особою віку 59,5 років, а по досягненню 79,5 років рахунок закривається. Персональний рахунок може відкриватись від народження та не оподатковується. За останні 10 років накопичення IRA збільшилися з 1 347 до 3 572 млрд дол. Це свідчить про їхню популярність. Інший варіант пенсійного страхування – анuitети – щорічна рента у вигляді страхових виплат компанії зі страхування життя. Анuitети на період з 2003 по 2013 рр. вирости з 1 359 до 2 854 млрд дол. [1].

Відмінністю пенсійної системи Франції є обов'язковість усього приватного сектору економіки та нефондованість при акумуляції та розподілі коштів, при тому, що система додаткового пенсійного страхування на рівні держави має власні резерви, що розподіляються та використовуються у встановленому порядку. Така система забезпечує гнучкість у сфері збереження права на отримання пенсії на весь час роботи, що дозволяє полегшити процес зміни робочого місця, в умовах, що не притаманні для більшості зарубіжних країн.

У Канаді на підприємствах передбачені колективні пенсійні плани, за якими страхування відбувається за рахунок внесків працівників та роботодавців. Умови для залучення у інвестиційний процес довгих грошей створюються завдяки накопичувальній системі формування резервів, що забезпечує високий рівень соціального захисту та суттєвий приріст заощаджень. У Австрії, Швейцарії пенсійні системи, які фінансуються роботодавцями, є обов'язковими [2].

Недержавне пенсійне страхування у Нідерландах отримало широке розповсюдження через страхові компанії, воно створюється на основі колективних угод або за ініціативою роботодавців.

У Великобританії роботодавці мають можливість або сплачувати внески у страхову компанію, або заснувати власний пенсійний фонд. Корпоративні плани охоплюють більше 50% працюючих та загальний обсяг пенсійних внесків складає близько 10 млрд фунтів стерлінгів на рік. Забезпечення пенсії заохочується урядом Великобританії. Для цього використовується персональні пенсійні плани замість корпоративних. Громадяни, які уклали договір додаткового пенсійного страхування мають можливість знизити розмір внесків за соціальним страхуванням, а також з метою стимулювання недержавного пенсійного страхування

уряд запровадив податкові пільги. Персональні пенсії формуються незалежно від роботодавця. Працівник, при бажанні індивідуально накопичує майбутню пенсію в страховій компанії. Застосовуються схеми з встановленими виплатами, коли пенсія дорівнює частині останнього річного доходу за рік участі, і з встановленими внесками, коли пенсія залежить від сформованого індивідуального рахунку і норми анuitету. У першому випадку інвестиційний ризик несе роботодавець, у другому – працівники.

Таким чином, можна виділити основні риси систем пенсійного страхування зарубіжних країн:

- співіснування державної та недержавної систем пенсійного страхування, які доповнюють одна одну та забезпечують достатній рівень виплат громадянам після виходу на пенсію;
- контроль за діяльністю недержавних пенсійних фондів з боку держави;
- при добровільному інвестуванні власних коштів в недержавні пенсійні фонди у більшості країн встановлюються податкові пільги;
- низькі ставки з управління активами для керуючих компаній.

Практика розвитку та становлення системи недержавного пенсійного страхування показує, що у США при тарифі пенсійного внеску у 12% середня державна пенсія складає 40% від середньої заробітної плати, у Німеччині 19% тариф і 50% пенсія. Програмою переходу на нові пенсійні системи Європейським союзом передбачено зниження 84% пенсійних виплат солідарної системи на 20 %, збільшення накопичувальної частини з 12% до 29% та трічі має зрости частка недержавного пенсійного страхування – до 4,5%.

Дослідження світового досвіду зарубіжних країн, дозволило виділити та сформулювати найбільш ефективні механізми державної та недержавної пенсійних програм:

- реформування оподаткованої бази з податку на доходи фізичних осіб на користь виключення з неї суми інвестицій фізичних осіб у недержавні фонди, які відраховуються із заробітної плати чи інших доходів, а також суми доходів, які нараховуються на пенсійні рахунки громадян в НПФ;
- реалізація механізмів Плану Рістер, які підвищують рівень пенсійного забезпечення громадян, при труднощах у фінансуванні витрат системи обов'язкового пенсійного страхування. У 2030 році коефіцієнт заміщення середньої пенсії та середньої зарплати у Німеччині складатиме 65% проти 67% в 2013 році. Саме завдяки підходам цієї системи планується компенсувати зниження обов'язкового пенсійного страхування, що намічається;
- запровадження програм, що надають можливість вибору участі в програмах державного або недержавного пенсійного страхування;
- використання пенсійні програм, котрі були успішно реалізовані або поширені якості обов'язкових;
- автоматизація пенсійних послуг. В момент виходу на пенсію, працівники, котрі припиняють участь у пенсійних фондах, переводять всі свої накопичення на відкритий спеціальний рахунок;
- звільнення від сплати податку на прибуток роботодавців, котрі здійснюють відрахування у недержавні пенсійні плани;
- забезпечення можливості НПФ самостійно інвестувати накопичені пенсійні резерви;
- надання допомоги пенсіонерам у виборі недержавного пенсійного фонду шляхом створення незалежних фінансових бюро.

Таким чином, виділимо особливості формування систем страхування пенсій, властивих розглянутим країнам: складність організації через наявність підсистем обов'язкового і додаткового пенсійного забезпечення на основі страхових принципів; при втраті працездатності, обов'язкове страхування відшкодовує частину середнього рівня доходів, набагато більший розмір пенсії забезпечується за рахунок додаткового страхування; проблема підвищення пенсійного віку населення в більшості європейських країн; суттєва трансформація пенсійних систем в області недержавного пенсійного страхування.

Незважаючи на прояви фінансової нестійкості в українській економіці, динаміка росту числа недержавних пенсійних фондів залишається стабільною і свідчить про зацікавленість населення у додаткових недержавних формах пенсійного страхування. Світовий досвід свідчить, що еволюція пенсійних систем йде від державної до змішаної і далі до приватної моделі.

Тому в умовах формування пенсійної системи не має сенсу проходження того ж шляху, що пройшов Захід і необхідно вже зараз переходити до недержавних моделей за участю страхових компаній.

Висновки

Під час створення накопичувальної системи слід передбачити можливість розширювати межі інвестування у іноземні фінансові активи, адже можливості щодо засвоєння інвестицій вітчизняним фондовим ринком досить обмежені. Якщо значний обсяг коштів буде інвестуватись всередині країни, за умов недостатнього розвитку фондового ринку, то вартість фінансових інструментів зросте, а дохідність накопичувальної системи знизиться. Це також стосується й недержавного пенсійного страхування.

Пенсійні фонди, що обслуговуватимуть накопичувальний рівень, необхідно обирати на конкурсних засадах, основними критеріями можуть бути: кількість залучених нових клієнтів, з числа тих, хто починає свою трудову діяльність; рівень адміністративних видатків; вартість одиниці пенсійних активів; якість обслуговування тощо. Конкурс періодично повинен проводитись серед усіх пенсійних фондів, не залежно від того, працюють вони вже з накопичувальним рівнем, чи ні. Умови, з якими фонд переміг на конкурсі, не

повинні змінюватись до проведення наступного конкурсу. Конкуренція серед фондів дасть змогу створити на ринку найкращі умови для застрахованих та страхувальників.

Недержавні пенсійні фонди повинні розробити декілька варіантів інвестування коштів з різним співвідношенням ризику та доходності (ризиковий, поміркований, консервативний) для того, щоб клієнти могли обрати прийнятний для них варіант. Також важливо передбачити умови переходу з одного варіанту на інший.

Вкрай необхідно створити механізми, що унеможливлять шахрайства та зловживання на другому та третьому рівнях. Це стосується передусім системи обліку коштів. Діюча система розподілу інвестиційного доходу дає змогу не відображати на індивідуальних рахунках зменшення вартості активів. Тобто вартість активів, що обліковується на індивідуальних пенсійних рахунках, може не співпадати з фактичною ринковою вартістю цих активів. Отже, клієнти недержавного пенсійного фонду не бачать реальний стан фонду, який насправді може виявитись набагато гіршим. Необхідно перейти на метод обліку, який б виключав можливості маніпулювання, наприклад, який базується на розрахунку вартості одиниці пенсійних внесків, що використовується у міжнародній практиці. Більш прозорим повинен стати й метод оцінки вартості активів.

Ще одним напрямом удосконалення роботи НПФ є запровадження особистої відповідальності осіб, які керують діяльністю фонду. У міжнародній практиці особи, які займають відповідальні посади, несуть особисту відповідальність (матеріальну) за наслідки дій адміністратора та компанії з управління активами фонду.

Підвищенню довіри населення також буде сприяти оприлюднення справжніх власників пенсійних фондів та інших фінансових посередників.

Література

1. Електронна система оприлюднення інформації про діяльність недержавних пенсійних фондів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://npf.dfp.gov.ua>
2. О пенсионном обеспечении в странах Содружества // Общество и экономика. – 2010. – № 2. – С. 150–159.
3. Павлів В.В. Сучасний стан та проблеми розвитку недержавного пенсійного забезпечення / В.В. Павлів // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – № 2. – С. 60–65.
4. Пенсия в разных странах мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.npf-almaz.ru/news/3-news/201-pensia-analiz.html>
5. Цирюлин Д. Саркози спасает пенсионную систему Франции / Д. Цирюлин // Независимая. – 2010-02-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ng.ru/world/2010-02-17/8_france.html#
6. Brooks R. What will happen to financial markets when baby boomers retire. IMF, 2010.

References

1. Elektronna sistema opriljudnennja informacii pro dij'al'nist' nederzhavnih pensijnih fondiv [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://npf.dfp.gov.ua>
2. O pensionnom obespechenii v stranah Sodruzhestva // Obshhestvo i jekonomika. 2010. № 2. S. 150-159.
3. Pavliv V.V. Suchasnij stan ta problemi rozvitku nederzhavnogo pensijnogo zabezpečennja / V.V. Pavliv // Ekonomichnij visnik Donbasu. – 2012. - №2. – S. 60-65
4. Pensija v raznyh stranah mira. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.npf-almaz.ru/news/3-news/201-pensia-analiz.html>
5. Cirjul'in D. Sarkozi spasae pensionnuju sistemu Francii / D. Cirjul'in // Ne - zavisimaja, 2010-02-17 / citiruetsja po publikacii [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu http://www.ng.ru/world/2010-02-17/8_france.html#
6. Brooks R. What will happen to financial markets when baby boomers retire. IMF, 2010.

Надійшла 08.09.2014; рецензент: д. е. н. Хрущ Н. А.